

פרוטוקול מס' 93
מישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
יום שלישי, י"ח בחשון התשע"ה (11 בנובמבר 2014), שעה 13:30

סדר היום:

חשש לפגיעה בתוכנית הלאומית למניעת אובדנות בשל הקיצוץ הצפוי בתקציב שאושר - לציון היום הבינלאומי למניעת אובדנות

נכחו:

חברי הוועדה:

יואל רזבוזוב – היו"ר
יחיאל חיליק בר
לאון ליטינצקי
אברהם מיכאלי

מוזמנים:

–	משנה למנכ"ל משרד הבריאות	–	ד"ר בועז לב
–	עו"ד, מנהלת היחידה למניעת אובדנות, משרד הבריאות	–	שושי הרץ
–	פסיכולוגית ארצית, משרד הבריאות	–	ימימה גולדברג
–	צוער ביחידה למניעת אובדנות, משרד הבריאות	–	נועם רייף
–	ר"צ בריאות נפש, המשרד לביטחון פנים	–	ד"ר טלינה וינוקור
–	מנהלת היחידה להתמודדות במצבי לחץ וחרום, משרד החינוך	–	ד"ר יוכי סימן טוב
–	מנהלת אגף פסיכולוגיה, משרד החינוך	–	חווה פרידמן
–	מפקח ארצי, אובדן פתאומי ושכול, משרד הרווחה והשירותים החברתיים	–	אילן שריף
–	מנהלת שירותי הרווחה, משרד העלייה והקליטה	–	שרה כהן
–	ממונה על תכניות קליטה, הסוכנות היהודית	–	ד"ר דינה טורבסקי
–	פסיכולוג, אוניברסיטת חיפה	–	ד"ר ישראל אורון
–	מנכ"ל עמותת ער"ן	–	דוד קורן
–	מנהלת מקצועית ארצית, עמותת ער"ן	–	ד"ר שירי דניאלס
–	יו"ר עמותת "בשביל החיים"	–	ד"ר אבשלום אדרת
–	חבר ועד בעמותת "בשביל החיים"	–	חגי חרמש
–	חברת ועד בעמותת "בשביל החיים"	–	עפרה חרמש
–	חברת ועד בעמותת "בשביל החיים"	–	אוה פנצר
–	חבר ועד בעמותת "בשביל החיים"	–	יוסף וייס
–	חברת בעמותת "בשביל החיים"	–	דבורה צפתי
–	חברת בעמותת "בשביל החיים"	–	ניר בן צבי
–	חבר עמותת "בשביל החיים"	–	גד וייס
–	יח"צ ודוברות עמותת "בשביל החיים"	–	הדס ניר
–	מנהלת מרכז המחקר והמידע, הכנסת	–	ד"ר שירלי אברמי

מנהלת הוועדה:

דנה גורדון שושני

רישום פרלמנטרי:

יעל, חבר המתרגמים

חשש לפגיעה בתוכנית הלאומית למניעת אובדנות בשל הקיצוץ הצפוי בתקציב שאושר - לציון היום הבינלאומי למניעת אובדנות

הינו"ר יואל רזבוזוב:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה של ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, בנושא: חשש לפגיעה בתכנית הלאומית למניעת אובדנות בשל הקיצוץ הצפוי בתקציב שאושר בהתייחס לעולים חדשים.

לפני שאני מתחיל בנושא, אני מבקש לברך את חבר הכנסת לאון ליטינצקי, חבר ועדה חדש ולרוברט אילטוב, שיהיה בהצלחה. תבוא, יש לנו דיונים רבים. בקדנציה הקודמת הוא היה חבר וועדה, "תושב חוזר" במנחים שלנו.

בישיבה הקודמת שלנו, שמענו ששיעור האובדנות גבוה יותר בקרב העולים החדשים בשל משבר קליטה, הרבה לחצים. אני כאחד שחווה עלייה אני יודע על מה מדובר. כמובן שכל אחד מתמודד בדרכו, אבל לצערנו יש כאלה שנשברים. אנחנו מבינים שישנה גם תכנית לאומית של משרד הבריאות אותה יציגו לנו בהמשך.

אני מבקש לתת את רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם מיכאלי, חבר ועדה וגם יושב ראש השדולה בנושא הזה. הוא מאוד מגויס לנושא הזה וגם מכיר אותו מקרוב. בבקשה.

אברהם מיכאלי:

תודה אדוני היושב ראש, גם לכך שהוועדה מקדישה את הדיון ביום הבינלאומי למניעת אובדנות וטיפול במשפחות שלצערנו יקריהן התאבדו. יום המודעות הזה, חשוב מאוד לוועדת העלייה והקליטה שלנו. לצערנו, הנתונים כפי שאמרת הם נתונים מאוד לא פשוטים ביחס לעולים ממדינות שונות. בוועדה אנחנו תמיד משתדלים לא לייצר סטיגמות למי שהוא שכביכול ממגזר כזה או אחר, אבל כשישנה בעיה עלינו להתמודד אתה וחלילה לא לטמון ראש באדמה.

ביום החשוב הזה, חשוב לנו במיוחד להוקיר ולהעריך את אלה שכבר בשנה האחרונה עוסקים בנושא הזה. הזכרת את התכנית הלאומית למניעת אובדנות בראשות שרת הבריאות ובראשות עוד חמישה משרדי ממשלה. בשנה האחרונה מאז החלטת הממשלה מתחילת שנת 2013 הם פעילים כבר בשטח. תכנית הפיילוט שהוזכרה בדיונים הקודמים הייתה כבר לפני כן, אבל אז זה היה במסגרת תכנית מצומצמת. כעת התכנית פועלת בצורה רחבה יותר.

למען הפרוטוקול, שנזכור, שלצערנו אנחנו עוסקים במספר מאוד גדול של בני אדם. על פי הנתונים שידועים לנו כ- 500 בני אדם מתאבדים מדי שנה ויש כ- 5,000 ניסיונות. אלו מספרים עצומים. אנחנו לא יכולים להתעלם מהסוגיה הזאת. לצערנו במשך שנים המערכת הממוסדת טיפלה בנושא בצורה מאוד שקטה, לא רוצים לדבר על הנושא, לא רוצים להרחיב דיבור על כך שמא הדבר גורם כביכול לעידוד וכדומה וכדומה. סטיגמות שאני לא רוצה לחזור עליהן כי אנשי המקצוע החשובים שיושבים כאן היום הם אלה שידועים, הם גם כתבו על כך וכבר מדברים בקול רם שאת האובדנות אפשר למנוע, את האובדנות אפשר לצמצם. לצערנו יש כאלה שלא יכלו לעמוד בזה והם כבר לא אתנו. 'לא אתנו' זה הדבר הכי קשה. המשפחות שנותרו מתמודדות עם האובדן הגדול, הן מתקשות. צריך לעזור להן ולטפל בהן כדי שתוכלנה ככל האפשר להתגבר על האובדן הגדול.

חשוב שהפרויקטים הלאומיים, אותם אנחנו רואים כבר כשנה אותם בשטח, עושים התקדמות מסוימת. אנחנו היינו רוצים שהקצב יהיה יותר מהיר כדי שנמנע התאבדויות. בינתיים הוקצב תקציב ממשלתי לתכנית בראשות שרת הבריאות, תודה לאוצר על כך. שש-שבע שנים נלחמתי כיושב ראש השדולה לתקצב את הפעילות הזאת ולצערנו בכל פעם דחו ודחו.

לפני כמה שנים התחילו, לפני שהפרויקט הלאומי הוכר, קיבלנו תקצוב כזה או אחר. הפעם יאמר לזכותה של שרת הבריאות, היא עמדה לידי ונלחמה כדי לקבל את התקציב לפעילות תלת-שנתית. אני מוקיר ומעריך אותה על כך. אני מקווה שבגזרות הכלכליות שדרכן חותכים לרוחב, שהתכנית הזאת לא תקוצץ. אנחנו אומרים את זה בקול רם כדי שהשרים שלהם מגיעים כל השבחים גם יעמדו על הרגליים האחוריות כי אסור לקצץ בתכנית הזאת. אני מקווה ומאמין שאחרי שלוש שנים כשהתכנית הזאת תוטמע בציבור היא תמשיך לעבוד ואפילו בתקציבים גדולים יותר. ככל שאתה מתרחב לישוברים נוספים צריך תקציב גדול יותר.

אין ספק שבשנתיים שנתרו, שנה כמעט חלפה, יש הרבה מאוד יעדים שאנשי המקצוע ומשרדים השונים שנמצאים יסבירו שצריך להספיק ובכדי שהתקציב הזה ימוצה עד תומו והפעילות שצריכה להיעשות תעשה. יחד עם זאת, יש דברים שאני חייב לומר גם בוועדה הזאת ואני אומר אותם היום גם במליאה, יש כמה מעצורים בירוקרטיים שעדיין מונעים לתת לאנשים רבים להשתלב בתכנית הזאת. ביניהם עמותות שעד היום פועלות ועושות במשך שנים עבודת קודש, הן מתוכננות להיכנס לפרויקטים האלה. היום המכרזים השונים שיצאו ושיצאו לשטח הם עדיין איטיים. אני לא יודע מתי יסתיימו כל המכרזים האלה, שנתיים-שלוש תחלופנה והמכרזים האלה עדיין לא הסתיימו.

אני הזכרתי היום בוועדת העבודה והרווחה שגם המשפטנים שבחבורה צריכים להבין שצריך לאתר פתרונות יצירתיים כפי שהשרים רוצים. גם שר הרווחה וגם שרת הבריאות רוצים פתרונות יצירתיים כדי שאותם גופים מקצועיים שעובדים בשטח שנים על שנים יוכלו להשתלב בתכנית. כשאתה מוציא מכרז עם נתונים טכניים, למכרזים כאלה יכולים לגשת מאה איש שאין להם מושג במה עוסקים. אני מזכיר כאן במיוחד שתי עמותות שאני מכיר אותן שנים שעוסקות בנושא, עמותת "בשביל החיים" – המתנדבים שלה עוסקים כבר שנים בשטח, אנשים שהתמקצעו בתחום זה. צריך לעזור שהמחסום הבירוקרטי הזה יוסר כמה שיותר מהר. בשבוע שעבר דנו בעמותת "ער"י", הבנתי שיש כבר פתרונות, אבל הפתרונות האלה נתקלים במחסומים בירוקרטיים. צריך לפתור את זה. שר הרווחה אמר לי חד-משמעית שהדבר הזה ייפתר.

אם יש עדין נושא לא ברור צריך לדבר שוב עם שרת הבריאות כדי שנפתור את הסוגיה הזאת. כשנציין בעוד שנה את היום הבינלאומי הזה נוכל לומר שהתקדמנו בצעדים מאוד גדולים. אני מקווה שכל יום שעובר נמנע מעוד אחד ועוד אחד חלילה שהגיע לאותה מסקנה נוראית של התאבדות. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לחבר הכנסת מיכאלי. כמו שאמרת, אם יש מכשולים בירוקרטיים הם אפילו לא עניין תקציבי. אנחנו באמת חייבים לפתור ולעזור לפתור.

כעת ניתן את רשות הדיבור לנציג משרד הבריאות, דוקטור בועז לב, משנה למנכ"ל משרד הבריאות. לפני שניתן לך להתייחס אציין, הייתי בהצגה שקשורה לנושא שיזמו בני נוער. הצגה על אלימות בפייסבוק, בסוף הילדה התאבדה, זה לא קשור לעולים זה יכול לקרות לכולם. בהצגה הזאת ישבתי, אני חושב שאם לא היו לי ילדים לא הייתי מסוגל, זו הצגה מאוד קשה. אני חושב שצריך לבדוק איך משלבים אותה כך שגם ההורים ישימו לב וישמרו על הילדים שלהם דווקא בכל מה שקורה לרשתות. הילדים בשנייה יכולים ללכת לאיבוד, למשל ילד עם קצת עם חוסר ביטחון שפתאום יש עליו מתקפה של כל הכיתה ובית הספר. ההצגה הייתה מאוד מצמררת. אני כן הייתי מציע שתראו אותה, אני אנסה לבדוק איך אתם משלבים.

הצטרף אלינו חבר הכנסת חיליק בר. בברכה.

בועז לב:

אני תכף אעביר את רשות הדיבור לגברת שושי הרץ, שהיא מנהלת היחידה.

אני מבקש לומר שיש כאן שיתוף פעולה והובלה של מספר גורמים. בראש ובראשונה, חבר הכנסת מיכאלי שמלווה את הפעילות הזאת, מוביל אותה ומדרבן אותה, את שרת הבריאות הגברת יעל גרמן עם חבריה השרים. היא באמת הביאה את הנושא למרכז הבמה, השיגה גם תקציבים והיא גם מניעה את התהליך הזה. כפי שחבר הכנסת מיכאלי ציין, עמותות שבעצם היוו לא רק גורם מדברן אלא מוביל גם מקצועית וגם חברתית, גם וכל המשרדים הנוספים שבעצם חברו יחד לפעילות שלקחה את הנושא הזה ומביאים אותו לאט מדי, אני חושב לאט מדי, למרכז הבמה. אני בהחלט חושב שזה מתקדם.

במשרד הבריאות יש יחידה שעוסקת בזה, יש וועדת היגוי בין-משרדית ויש יחידות משרדיות שעוסקות בזה. כלומר, יותר ויותר גורמים נכנסים לתוך התמונה הזאת. יש קשיים בירוקרטיים, זאת אומרת שזה לא פוסח גם עלינו. אין ספק, כפי שצינת, הנושא המגזרי והתרבותי של אוכלוסיות חלשות הוא מאוד מאוד מרכזי. הנושא הזה מקבל ביטוי בתכנית הזאת בין אם זה הצגה באמהרית לגבי אובדנות ובין אם זה פנייה לבתי הספר. הרב-תרבותיות היא מאוד מאוד מרכזית בסוגיה הזאת. המודעות והפתיחה של הנושא הזה, שידברו ויאמרו את המילים האלה כדי שהנושא הזה יעלה על השולחן ויהיה אפשר לאתר.

ברשותך, אני אבקש כעת ממנהלת היחידה שתציג בפניכם את התכנית.

שושי הרץ:

שלום רב, אני מנהלת את היחידה לאובדנות במשרד הבריאות.

ציינו כאן גם רקע וגם קצת על התכנית. בקצרה אוסיף מספר דברים ואגיד מהי התכנית כדי שנוכל בוועדה התמקד בנושא של העולים.

דיברו על מספר מתאבדים, על ניסיונות התאבדות. אלו מספרים אסטרונומיים של למעלה מ-6,000 שמבצעים ניסיון התאבדות בארץ. אנחנו בכלל מדברים על תת-דיווח, ידוע על כ-30%. מעבר לשכול ולצער ולכל השאר יש כאן גם רכיב בושה והסתרה, בקיצור לא מדברים על זה.

בנוסף לעולים, יש קבוצות סיכון נוספות. בבוקר היה לנו דיון בוועדת החינוך, הרווחה העבודה והבריאות. מערכת החינוך עוסקת יחד אתנו בנושא יחד עם המשרדים האחרים. בשנים האחרונות אנחנו רואים בעולם מדינות שהתחילו לפעול בנושא של מניעה. הוכח שמדינות בהן התחילו לטפל באופן ממשלתי בנושא שיעור ההתאבדויות הצטמצם.

אוסף דברים שבעצם ידועים פה וזה לשכנע את המשוכנעים. אנחנו לא באים לשכנע כי אני לא חושבת שיש מישהו שחולק בעניין הזה. צריך לדעת שבנוסף לכל הצער, כדי לשבר את האוזן בנושא של עליות, כשאנשים שמתאבדים ישנן עלויות למדינה, עלויות ישירות ועלויות עקיפות. חוץ מכל אותו צער וסבל שאנחנו מדברים עליהם אנחנו מדברים על עלויות ישירות בשווי של כ-100 מיליון שקל בשנה ועלויות עקיפות בשווי של 2.5 מיליארד שקל בשנה שהמדינה משלמת עבור הנושא הכאוב הזה.

דובר כאן על החלטת הממשלה שהתקבלה סוף סוף בדצמבר 2013. מניעת התאבדות הוכרזה כאינטרס לאומי דרך משרד הבריאות בהובלה של כל אותם שהוזכרו כאן, לכן אני לא רוצה להתעכב. הם באמת ראויים לציון. הוחלט להפעיל תכנית לאומית במטרה לצמצם את מקרי ההתאבדות וניסיונות ההתאבדות ולסייע לכל בני המשפחות בכל המגזרים שיקיריהן התאבדו. לתת סיוע מותאם תרבותית, גם מתואם גילאית וכדומה.

אנחנו מדברים על הטמעה של שלוש שנים כדי לקצר את המועדים, זה אתגר מאוד מאוד גדול עבורנו ואנחנו בתקווה שנצליח לעשות את זה. אנחנו מדברים על הטמעת תכנית בכל הארץ. דיבר חבר הכנסת מיכאלי על הצורך לזרז את העניינים, מה עוד שכל מי שיושב כאן מרגיש שכל רגע שאנחנו לא עושים מספיק, לא עושים מספיק הכוונה היא להוסיף עוד כמה שעות ליממה כדי לעשות בעניין הזה, בכל רגע עלול בנאדם או שמתאבדים אנשים, זה עניין של חיים ומוות. כולנו חיים את זה.

הממשלה תקצבה לצורך זה רק 55 מיליון שקלים, תקצוב הדרגתי של שלוש שנים. מכאן אני רוצה להגיע מהי התכנית, מה עושה התכנית ממש בקצרה.

ישנן שבע אסטרטגיות למניעת אובדנות. כל האסטרטגיות חשובות, אבל אולי נדבר על הכשרת "שומרי סף" שדיברו עליה הרבה גם היום בוועדות. אולי גם הגברת שרה כהן ממשרד הקליטה תדבר מה עושים בעניין הזה לעולים. אנחנו מדברים על טיפול מותאם, זמינות טיפול ושמירה על רצף טיפולי. אנחנו מדברים על קווים חמים. דבר שהוא מאוד חשוב, דיברנו על טיפול במשפחות שיקיריהן התאבדו. יש קידום חקיקה. כל אסטרטגיה כאן חשובה, אנחנו נתמקד ואני לא יודעת כמה נצליח לעשות את הכול, אבל יש דברים שהם כבר במהלך של עבודה. למשל, קידום החקיקה בנושא של הקטנת נגישות לאמצעים קטלניים. בוועדה הקודמת שמענו גם על מחקרים שהוכחו שזו אחת מהאסטרטגיות שמצמצמת את שיעורי ההתאבדות בצורה מאוד משמעותית, הקטנת נגישות לכלי נשק, אנחנו מדברים על הגבלת מכירה של "פרמצטמולי". משרד הבריאות כבר יצא בהנחיות ומגביל את המכירה של הדברים הללו.

היו"ר יואל רזבוזוב:

זה אפשרי?

שושי הרץ:

בהחלט. לא למכור חפיסות של 50 כדורים. יש חקיקה - - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

-- אפשר לעקוב. אפשר אבל גם לקנות בחפיסות קטנות ולהגיע לזה. יחסית זה פשוט כי גם כלי נשק -

בועז לב:

אבל זה פונקציונאלי וזה נכון לעשות את זה. בארצות שונות הראו שזה מגביל ומקטין את שיעורי ההתאבדות.

היו"ר יואל רזבוזוב:

למי שיש כוונה בבת אחת הוא לא יוכל - -

בועז לב:

הוא לא יקנה - - -

שושי הרץ:

אמרו חוקרים למשל, אם המוכרים את התרופות באריזות שצריך להוציא את הכדור אחד אחד, יש פעמים שלאדם שיש לו מחשבות אובדניות, בזמן של הוצאת הכדור שלוקחת לו זמן, פתאום הוא חושב עוד קצת, חשיבה ברזולוציות מאוד גבוהות.

ישנה וועדת שרים מצומצמת שבראשה עומדת השרה. ישנה וועדת היגוי בין-משרדית בראשותו של דוקטור בועז לב. מועצה לאומית מקצועית, מועצה מקצועית מייעצת. אנחנו ביחידה הזרוע הביצועית של כל הנושא הזה ושל הפעלת התכנית הלאומית.

במהלך 2014 אנחנו נכנסנו ל-9 רשויות באזור השפלה. התמזל מזלנו הרע שהמבצע בקיץ האט את קצב התכנית ולמרות זאת ניסינו לדחוף בכל הדרכים. נערכו - - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

יש לכם רשויות שיותר מסומנות אצלכם על המפה?

שושי הרץ:

האמת שהרשויות האלה נכנסו עוד לפני שאני נכנסתי לתפקיד, עוד לפני שקמה היחידה, עוד כשהיה גורם חוץ שתפעל את זה. סביב למכרז בריאות הנפש כן שותפים מרכז לבריאות הנפש בבאר יעקב כי הרשויות צריכות עורף של בריאות נפש כדי לעסוק בנושא הזה. היו גם רשויות מעורבות יהודים וערבים, גם ניסו לקחת רשויות שיש בהן מגוון של אנשים, עולים גם מאתיופיה גם מרוסיה ואוכלוסייה מגוונת עד כמה שניתן. גם עכשיו בכניסה לישובים חדשים אנחנו חושבים על הרכבי האוכלוסייה. כבר עכשיו לקראת סוף שנה אנחנו מתחילים מהלכים בצפון, ישובים עם עולים, ערבים, חרדים וזאת כדי לענות למגזרים השונים.

אני מקצרת כי אני רוצה שנספיק להגיע לנושא של העולים. כמובן שאנחנו בונים תכנית עבודה מפורטת שהיא on going וגם התחילו כבר בטיפול בקבוצות לבני משפחות שיקיריהן התאבדו. אנחנו יוצאים במכרזים ודיברו על העיכובים, אבל צריך להגיד שדברים מתקדמים. בכל זאת אנחנו מדברים על מדינה שמובילה מהלכים. אנחנו מדינה, מה לעשות, יש תהליכים.

אני מוכרחה להגיד שבנושא של מניעת אובדנות, זאת לא השנה הראשונה שאני עובדת במדינה בתפקידים אחרים, כל הגורמים השותפים עושים מאמצים מאוד גדולים כדי לקדם את הדברים בצורה פלאית אפילו הייתי אומרת. כן, אני יודעת מה זה להוציא מכרזים במדינה, זה לא דבר שהוא מהיום למחר ובכל זאת דברים נעשים. גם המכרזים לכוח אדם ביחידה עדיין הם לא מאוישים, אני מקווה שעד תחילת 2015 יהיו אנשים נוספים ביחידה חוץ ממני. גם המכרזים לקווים חמים, למחקר מלווה יוצאים ממש בחודש הזה. יש עבודה מאוד אינטנסיבית במשרד.

היו"ר יואל רזבוזוב:

חשובים לנו תקנים ייעודיים לעולים בשפות השונות, הנגשה תרבותית.

שושי הרץ:

זה מובנה בתוך התכנית ואולי שרה קצת תדבר על ההנגשה התרבותית בכלל בתכנית.

מערך מחשוב מאוד מפותח. גם על זה לא נרחיב כאן. על קידום חקיקה דובר קודם. אולי שיתופי פעולה, אני חושבת שאולי איבדנו כמה אנשים בדרך, אבל היו עוד בבוקר. באמת צריך לציין את שיתוף הפעולה בין המשרדים, זה לא מובן מאליו. תכנית לאומית שבה כל משרד שותף הוא בשיתוף פעולה מלא, מרגיש חלק מהתכנית. זו לסיסמה בלבד "יושבים סביב שולחן עגול", באמת נציג של כל משרד הוא חלק מהתכנית הלאומית. נציגי משרד החינוך משפ"י, גם הפסיכולוגים, גם היועצים, אני לפחות כמנהלת היחידה מרגישה שהם חלק אינטגרלי בתכנית. כנ"ל נציג משרד הרווחה ושלא לדבר על משרד הקליטה, כולם שותפים פעילים וגם משרדים אחרים שלא הזכרתי כאן, אזרחים וותיקים, משטרה. בבוקר היה לנו את מפקד משא ומתן של המשטרה, כולם שותפים פעילים.

ברשותכם, אני חושבת שנעבור לשרה כהן.

שרה כהן:

אני מנהלת שירות הרווחה במשרד העלייה והקליטה.

לאורך תקופה ממושכת המשרד שותף לתכנית, עוד מהשלב שהיו וועדות שאפילו לא הגיעו לכלל תכנית לאומית. מאותו שלב שהתכנית פרצה לדרך, מתוך שירות הרווחה של משרד העלייה שני נציגים נוספים, עובדים סוציאליים נוטלים חלק באופן שוטף בכל הוועדות ובכל התהליכים שהתרחשו.

חשוב לי להגיד, עם הפיילוט של התכנית המשרד הזמין שני מחקרים. האחד שנתן את האפיונים ואת תמונת המצב של אוכלוסיית יוצאי חבר המדינות. את המחקר הזה ערכה עבורנו פרופסור יוליה מירסקי. מחקר נוסף נערך לגבי המאפיינים והמלצות בקרב אוכלוסיית יוצאי אתיופיה. את המחקר הזה ערכו עבורנו דוקטור רפי יונגמן ופרופסור משה שוקד ממכללת רופין. לדעתי שני המחקרים האלה היו בעצם את הבסיס ואת התשתית האמפירית לפיתוח אחר של הפיילוט בדגש על אוכלוסיית העולים. בעצם נשענו על המלצות המחקרים וכל תהליכי ההכשרה שנעשו גם לגבי הצוותים בפיילוט בעצם התבססו על המאפיינים ומה שעלה מתוך המחקרים.

במהלך הפיילוט, נבנתה גם תפיסת עבודה עבור אוכלוסיית יוצאי חבר המדינות וגם עבור אוכלוסיית יוצאי אתיופיה. לא נאמר קודם, שלישי מהמתאבדים הם עולים. המאסה הקריטית היא של אוכלוסיית יוצאי חבר המדינות ויוצאי אתיופיה, כרבע. השיעור לאוכלוסייה הוא גבוה במידה ניכרת בקרב יוצאי אתיופיה שהיום זו אוכלוסייה שנמצאת בסיכון הגבוה ביותר ביחס למספר ושיעורה באוכלוסייה.

כחלק מהחבירה שלנו לתכנית הלאומית בתחום הפיילוט המשרד עשה כמה מהלכים. אני מבקשת לציין שבינתיים אנחנו נשענים על התקציבים שמהמשרד מקצה. זאת אומרת כל הפעולות שאנחנו עשינו, מרביתם, כולל גם ההזמנה של המחקרים.

אציין מספר פעולות שאנחנו עשינו. אחת, בשנה החולפת העברנו את כל עובדי המשרד הכשרה של ישומרי סף. ללא יוצא מהכלל כל העובדים שנמצאים עם העולים קיבלו שני ימי הכשרה, זה הרבה מעבר למה שניתן או מקובל במערכות אחרות. זאת מתוך שזיהינו את הסיכון המוגבר בקרב אוכלוסיית העולים. ההכשרה נעשתה על ידי מי שפיתחה את כול ההכשרה ל"ישומרי הסף" בתכנית הלאומית בפיילוט.

אחד הדברים המאוד חשובים שעשינו, במסגרת ההכשרה, לכל אחת מלשכות המשרד הגיע ליום השני של ההכשרה צוות של בריאות הנפש כדי ליצור קשר בלתי אמצעי והכרות עם מנהל התחנה לבריאות הנפש במשרד הבריאות, הכרות עם האנשים שנמצאים שם. מצד אחד כדי להכיר יותר את התופעה ואת המאפיינים שלה וגם לדעת ליצור במקרה הצורך תהליך יותר זמין של הפניית עולים.

אברהם מיכאלי:

כל מוקדי העולים גם הם נכנסו בפנים?

שרה כהן:

אנחנו הזמנו את חלק מהמוקדים להכשרה. אחת הנקודות שצריך לציין והיא מופיעה כרגע כחלק מתוך התכנית, אנחנו לא יכולים להכשיר את מי שאינו עובד המשרד. לכן כחלק מהרחבה של התכנית הלאומית לאובדנות התכנית תקצה תקציבים להכשרה של כל הגורמים שיש להם נגיעה או קשר עם אוכלוסיית העולים שהם לא עובדי משרד הקליטה. זה יופיע כחלק מתוך - - -

אברהם מיכאלי:

מתי זה יקרה?

שרה כהן:

זה חלק מתוך העבודה המשותפת במסגרת התכנית העבודה של התכנית הלאומית. מה שנעשה בתוך המשרד, בעצם כרגע הסתיים וזה חלק ממה שצריך לעשות בהבניה הסגורה אל מול התכנית הלאומית. זה מופיע כחלק מתכנית העבודה, זה עוד לא קרה.

בהמשך עשינו, לקחנו את ההצגה "שאריות החיים 3" שפותחה במסגרת הפיילוט. עשינו לה כבר השקה ראשונה. הוזמנו גורמים שונים והתקשרנו גם עם המפעיל של ההצגה כדי שאנחנו נוכל לעלות את ההצגה. ההצגה מיועדת להעלאת המודעות בקרב אוכלוסיית העולים ויוצאי אתיופיה. אנחנו נעשה את זה עם מוקדי הקליטה שלנו. אני מקווה שנצליח להקיף 22 ישובים. זה נמצא כרגע בתהליך מתקדם, ראשון לציון תתחיל אוטוטו.

אברהם מיכאלי:

אפשר להביא אותה לכנסת?

שרה כהן:

ההצגה מוסרטת, ההצגה כוללת 7 שחקנים.

אברהם מיכאלי:

לדעתי זה ייתן להצגה חשיפה אדירה אם זה תוצג באודיטוריום של הכנסת. הוועדה תתאם את העניין. כעת נמצאים שם בשיפוצים, אבל אולי בעוד כמה חודשים.

שרה כהן:

כמו שצינתי קודם, כרגע אנחנו משתמשים בתקציבים השוטפים של המשרד. במסגרת תקציב התכנית החומש אנחנו השקענו כרגע למעלה מיליון שקל לצורך הכנסת עובדים סוציאליים דוברי אמהרית למרכזי בריאות הנפש של משרד הבריאות. זה אפילו לא היה משהו שהוא חלק מתוך התכנית אלא מתוך זיהוי צרכים שלנו. אני שמחה לבשר, שכרגע מתוך ה-11 עובדים סוציאליים נקלטו כבר 7 עובדים סוציאליים בפועל. כרגע הם נקלטו במרכזים: באר יעקב, נס ציונה, באר שבע, יפו, תל השרון, זיו ומזרעה. לקראת גיוס: גהה, כפר שאול-איתנים, מעלה הכרמל ושער מנשה. תיתן הכשרה לכשרות תרבותית להתמודדות עם קשיים בקרב יוצאי אתיופיה בשירותי בריאות הנפש גם מתקציב החומש. זה יתבצע על ידי המרכז לפסיכו-טראומה הרצוג.

מה כרגע מבחינתי, מה בחינתנו אנחנו חושבים שיש צורך לקדם, דיברתי על כך גם עם שוש, נראה לי שצריך לתת דגש חוזר לנושא של אוכלוסיית יוצאי חבר המדינות. הייתה הרבה מאוד השקעה בקרב יוצאי אתיופיה, צריך כרגע לחזור לחשיבה מחדש. זאת אומרת, פותחו חומרים שונים, ישנם אנשי מקצוע במערכת השירות שהם דוברי השפה, אני חושבת בעיקר בגלל היקף המספרי המאוד גדול יש מקום לתת לזה חידוד נוסף.

מבחינת מה שאנחנו רואים, לדעתנו במסגרת התכנית צריך לתת גם דגש לנושא של הטיפול רגיש התרבות במשפחות עצמן. אני מניחה שברגע שכל המהלכים שייעשו, חבירה עם העמותות הרלוונטיות וכשנעבור את המכשולים שהם המכשולים הבירוקרטים, יצטרכו לתת דגש לנושא של טיפול רגיש תרבות באמצעות שירות שינתן גם על ידי מתנדבים דוברי שפות. מתנדבים שילוו את המשפחות גם של יוצאי חבר

המדינות וגם של יוצאי אתיופיה. בעיקר יוצאי אתיופיה כי יש פה סגירות מאוד גדולה ואיזו קהילה שהיא מאוד עצורה ברצון שלה לשתף.

לסיום, אנחנו כרגע לקראת יציאה לקמפיין בנושא של התמודדות עם אלימות במשפחה בקרב יוצאי אתיופיה. אנחנו בונים קמפיין שהוא לא חד-פעמי. הדגש הוא דגש מתמשך חינוכי יחד עם לשכת הפרסום הממשלתי, הקמפיין יעלה בכל אמצעי התקשורת המועברים ליוצאי אתיופיה. אחת התופעות שזיהו בקרב יוצאי אתיופיה היא, שהרבה פעמים הנושא של אלימות במשפחה גם מלווה בכך שהגבר נוטל את חייו. בעקבות הקמפיין של אלימות במשפחה בכוונתנו, גם הודענו למשרד הבריאות שאנחנו רוצים יחד איתם לצאת בקמפיין המשך. לבנות יחד עם לשכת הפרסום הממשלתי, את המסרים בנושא של התמודדות עם אובדנות. לא באופן חד-פעמי, יותר בהבנה של הקודים והמאפיינים התרבותיים, מסרים חינוכיים. כלומר, פתרון בעיות בשימוש בדרכי תקשורת, פתרון בעיות ולא באמצעות שימוש בכוח אלא בדרכים אחרות.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה. שרה, אנחנו רואים שנעשית עבודה. בבקשה, חבר הכנסת חיליק בר.

יחיאל חיליק בר:

תודה אדוני היושב ראש. חברתי דיברה קודם על הסיפור של המכשלות הבירוקרטיות. אני באתי לכאן לדבר על הסיפור של "עריין".

תראה, אנחנו במדינה הזאת כשאנחנו רוצים לבנות בית קודם כל אנחנו הולכים ובונים את הרעפים או בוחרים צבע לרעפים ורק אז מטפלים בכלל ביסודות של הבית. כמובן שאני מברך את חבר הכנסת אברהם מיכאלי ואת האחרים על התכנית למניעת התאבדות. זה דבר חשוב.

נמצא כאן גוף שכבר 40 שנה יש לו את הידע הכי מקצועי והכי טוב שיכול להיות בנושא אובדנות. הוא מטפל ב-160 אלף פניות בשנה כולל 700 פניות שבהן הצילו חיים דה-פקטו, עושים את זה הלכה למעשה. בגלל מחסום בירוקרטי "עריין" לא יכנסו לפרויקט הזה.

אני ומספר חברי כנסת לא קטן נאלצנו, אני אומר שלא בחדווה רבה כי זה לא צריך להיות משהו שאנחנו חייבים או צריכים לעשות, לחוקק חוק "עזרה נפשית טלפונית" כדי להגן על "עריין". מה לעשות, אם ישראל רוצה בתכנית הלאומית למניעת התאבדות לדאוג שזה גם יקרה ולא רק יקרה בתיאוריה, הגוף שעושה את זה דה-פקטו כל כך טוב, כל כך הרבה שנים לא צריך להילחם כל שנה על כמה ואיזה תמיכות הוא יקבל. אם לא יהיה לו סעד בשנה הבאה מהממשלה כדי לטפל בדברים האלה, מאות אלפי טלפונים לא נענים פשוט כי אין כוח אדם. אגב, רובו בנוי על מתנדבים שזה בכלל מדהים. יש חוסר תקציב.

מעבר להצעת החוק שאנחנו מקדמים יחד אני הגשתי שאילתה לשר הרווחה מאיר כהן שהלב שלו באמת במקום הנכון, באמת הוא מבין את האיוולת הבירוקרטית שמתרחשת כאן. שרת הבריאות שנמצאת במפלגה שלך גם היא מבינה את המצוקה הזאת. העניין הוא שהם ביניהם לא מצליחים להגיע לפורמולה, לנוסחה שתעזור להסיר את המכשלות הבירוקרטיות האלה מפני "עריין".

אני חושב שהוועדה הזאת וכולנו כאן נקרא לשרת הבריאות להגיע להבנה עם משרד הרווחה להבניית המודל הקיים לתמיכה ב"עריין", להבטיח שהסיוע הזה מהמדינה יגיע כי הוא דבר חשוב. אגב, לא מדובר כאן בעשרות מיליונים. מדובר כאן על תקציבים לגירעון ב-3.4%. יש עשרות מיליארדים שנשפכים וכאן מדברים על תכנית לאומית למניעת התאבדות - המעשה הכי פשוט והכי נכון הוא לדאוג שהגוף הזה שעושה עבודה התנדבותית ימשיך לסייע. אגב את זה המדינה צריכה לעשות. אני כן מברך על התכנית למניעת התאבדות שאברהם מקדם, את זה המדינה צריכה לעשות, אבל כרגע את לא יודעת לעשות אותה מספיק טוב, אין לך את הגוף הכי מקצועי. קחי את הגוף הזה, תממני אותו, תמצאי את הפתרון הבירוקרטי שיאפשר לו לקבל או תמיכות או תקציב. אגב, להכניס את הדבר הזה לבסיס התקציב.

מניעת התאבדויות, אברהם, אנחנו חייבים לעבוד יחד אתך בשיתוף משרד הבריאות שזה יכנס לבסיס התקציב ושלא יצטרכו להאנק תחת הנטל ולבוא ולבכות לחיליק, לאברהם או ליואל על כסף שהמדינה חייבת לתת כדי לטפל בנושא הזה.

אני אשמח שהוועדה הזאת תקרא גם לשרת הבריאות וגם לשר הרווחה למצוא את הפתרון שיאפשר ל"עריין" להיות גוף פעיל, נורמאלי, למנוע חוסר וחששות מנפילה או קריסה משנה לשנה. בוודאי

כדי לחסום את המכשולים הבירוקרטיים האלה. לפתור אותם על מנת שהסיפור הזה סוף סוף יוסדר אחת ולתמיד בצורה שאנחנו נהייה גאים בה. כמובן בעזרת זאת נציל חיים, אני חושב שזו המטרה של כולם.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לחבר הכנסת חיליק בר. אנחנו נבדוק את הסוגיה לדעת מהי עמדת משרד הרווחה ומהי עמדת משרד הבריאות. נבדוק איך אנחנו יכולים לסייע. אני מכיר את דוד, "ער"ן", נפגשתי - - -

יחיאל חיליק בר:

אני אשמח שהוא ידבר.

אברהם מיכאלי:

לפני שהגעתי, בדיוק בדברים האלה פתחתי ואמרתי, הבנתי מדוד שיש כאילו נתק כרגע, זה לא מובן, בין שני שרים - - -

יחיאל חיליק בר:

זה לא יאמן, שניהם רוצים לעזור, שניהם מבינים שיש בעיה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אני אנסה לעשות את החיבור במקום שיש נתק.

יחיאל חיליק בר:

נראה לי שהם יושבים באותה מפלגה.

קריאה:

זו בעיה משפטית.

אברהם מיכאלי:

מאחר ואני לא לוקח לו את הקרדיט לחיבור, הקרדיט כולו יהיה שלו, אנחנו כולנו נשב יחד אצלם ונפתור את העניין, אין חכמות.

יחיאל חיליק בר:

אני מבקש לומר לכם, שאני אישית גם לשרת הבריאות וגם עם שר הרווחה מאיר כהן, באמת מאיר מבין, מאיר עמד בתשובה לשאלתה וענה 'אנחנו משרד הרווחה רוצים לעזור, רוצים לעשות את הכול, לא מצליחים לתכלל'. אגב, הוא קיווה שהמשרד שלו ייכלל את העניין.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אם הבעיה היא משפטית, משפטנים הרי פועלים על פי חוק, אולי כמו שאמרת אנחנו צריכים לשנות את החוק.

אברהם מיכאלי:

לשכת עורכי דין מוציאים עורכי דין, אין להם מה לעשות עם עורכי הדין, מה לעשות.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אנחנו נרשום לדבוק את הסוגיה הזאת.

יחיאל חיליק בר :

אני אשמח שאתה תהייה מגויס לנושא הזה. שניהם מהפלגה שלך. לדעתי אם אתה נמצא בראש הפירמידה יחד עם שר הרווחה ויחד עם שרת הבריאות, תחליטו לתכלל את זה נכון, אתה תראה שאפילו המשפטנים ימצאו את הדרך.

היו"ר יואל רזבוזוב :

אנחנו ניתן את רשות הדיבור למר דוד קורן מנכ"ל "ער"י".

דוד קורן :

תודה. אני חייב לומר שארבעת חברי הכנסת שנמצאים כאן בהחלט תומכים בנו. שם בחוץ יש בהחלט הרבה חברי כנסת. ג'ומס, אורן כהן הוא בהחלט אחד הידידים. אמר לי באחת מהיציאות מהדיונים כאן הוא אמר לי, 'הבעיה היא שאף אחד לא נגדנו', אין עם מי להילחם כי כולם בעדנו.

במשך כמה שבועות, אנחנו מנסים שראש העיר לשעבר של דימונה ייפגש עם ראש העיר לשעבר של הרצליה. אנחנו לא מצליחים להפגיש אותם. יואל, יכול להיות שאתם תצליחו. יש מודל.

כעת אני עובר לנושא שעליו מדברים פה עכשיו, אנחנו לא יכולים לגשת למרכז שעומד לצאת. דיברנו וברור לנו מה צריך לעשות. החסם הוא, שאנחנו נקבל בערך 400 אלף שקל פחות מהפרויקט הזה ושנוותר על 400 אלף שקל דרך בועז. כל מה שעשינו הוא להושיב בנאדם שיכתוב את המכרז. אין לי את הבנאדם הזה וגם אם אושיב אותו אחר כך הכסף ירד מפה, אז מה עשינו, לא עשינו כלום.

בשנה האחרונה, הצלנו 700 איש. כשבנאדם עומד להתאבד והוא מתקשר אלינו, הוא לא מתאבד. נקודה. זה לא פתרון, זה לא הפתרון היחיד, אבל זה הקו הראשון. כשאדם כזה מגיע אלינו ואחר כך מאחורי זה יש עוד מקומות שאפשר לשלוח אותו לקבל טיפול. לחייל, יש קו מיוחד לחיילים, קו מיוחד לזה ולזה. שירי אולי תיתן כאן דוגמה אחת. אני באמת באתי לכאן, אמרתי לבועז 'אני בא להשתולל על משרד הבריאות'. שוב, אני לא כזה שמשתולל. כל הצדדים רוצים לפתור את זה, אבל לא מסוגלים, פשוט לא מסוגלים. יש חוות דעת של סגן היועץ המשפטי של הממשלה שנתן את הפתרון - - -

אברהם מיכאלי :

המשנה, שהיה.

דוד קורן :

שנתן את הפתרון. אם שני השרים שלכם, שלנו, ישבו ביחד, לנו ברור שהפתרון ישנו.

יחיאל חיליק בר :

אתה יכול לומר באיזה תקציב שנתי עשיתם את העבודה הזאת?

דוד קורן :

התקציב עומד על כ- 10 מיליון שמתוכם אנחנו מקבלים מהמדינה 3%. אנחנו לא מבקשים 10 מיליון.

היו"ר יואל רזבוזוב :

אני מכיר את זה, אני חושב שנצטרך להתכנס בפורום מסוים לחשוב - - -

יחיאל חיליק בר :

ב- "יש עתיד" ולדאוג שיש עתיד ל"ער"י". זו המשימה שלכם לחודשים הקרובים.

דוד קורן:

אולי נשמע איזו דוגמה לאובדנות מדוקטור שירי דניאלס.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אני חושב שאנחנו מכירים. אנחנו באמת מאוד מאוד קצרים בזמן. יש לנו בערך כ-10 דקות ויש עוד כמה דברים.

נמשיך עם דוקטור ישראל אורון, פסיכולוג מאוניברסיטת חיפה.

ישראל אורון:

אני מאוניברסיטת חיפה, מהמרכז הבינלאומי בריאות ואתיקה. חשוב לעניינו, הייתי חבר בוועדת ההיגוי של הפיילוט של התכנית שיצאה לדרך בשעה טובה.

אני מבקש לגעת בקצרה בנושא קצת שונה מהדברים שעלו עד עכשיו. להציע או להציג בפני הוועדה שלושה קריטריונים שעל פיהם לשפוט או לאמוד את הצלחה או אי הצלחתה של התכנית שיצאה לדרך. כמובן שיש לכך השלכה ברורה גם על לעולים.

פיקוח הוועדה כאמור הוא פיקוח פרלמנטרי, פיקוח על המסגרות המקצועיות שהתכנית כוללת. הקריטריון הראשון, יעילותה של התכנית תבחן כמובן בהשוואה למצב האובדנות באותו נקודה גאוגרפית בה התכנית נכנסת, אבל רק לאחר שמיישמים את התכנית מספר שנים. כלומר, אי אפשר לבדוק את היעילות אחרי חודש-חודשיים וגם לא אחרי שנה. הטווח המקובל בחו"ל הוא בערך בין שלוש לחמש שנים. אי אפשר לומר שהיום תכנס תכנית לעיר מסוימת ובעוד חצי שנה רווח לנו. זה לא הולך כך. הדבר נחוץ מאחר וישנם שינויים שמשפיעים על שיעורי ההתאבדות, גורמים שאנחנו לא יכולים לשלוט בהם. קיזוז של אותם גורמים מתרחש באופן איטי במהלך של שנים.

הקריטריון השני שעל פיו יש לשפוט את התכנית, צריך גם לשים לב מה מתרחש בסביבה שיכול להשפיע על שיעורי ההתאבדות מבלי קשר מה התכנית עושה. למשל, מצב כלכלי. המשבר הכלכלי בסוף שנות ה-20 בארה"ב הביא לגל של התאבדויות. אילו הייתה אז תכנית בארה"ב לצמצום שיעורי ההתאבדות היה צריך לקחת בחשבון גם את הדברים הללו. בארץ יש לנו כמובן את הבעיות הביטחוניות. אתן לכך בקצרה דוגמה. על פי מחקר שבדק את השפעת המלחמות בישראל החל ממלחמת העצמאות ועד למלחמת לבנון השנייה העניינים הביטחוניים בארץ - - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

אנחנו מדברים יותר על עולים ולכן אני חושב שזה פחות נוגע. כאמור אנחנו מדברים יותר על עולים ולכן אולי יש לך נתונים קונקרטיים ודוגמאות שיותר קשורות לעולים.

ישראל אורון:

אני מציע לקחת גם את זה בחשבון.

אם כך אני אדלג ואתייחס לסיבות שבאופן כללי משפיעות לכאן ולכאן וצריך לקחת את זה בחשבון.

ספציפית לגבי עולים, אני אדגים לגבי עולים מברית המועצות לשעבר שידוע שהם קבוצת סיכון מאחר והם מתאבדים פי 1.6 מהאוכלוסייה הקולטת, מהאוכלוסייה הכללית. הם תורמים לסך ההתאבדויות במדינה בשיעור של כ-10% יותר ממשקלם היחסי באוכלוסייה כולה.

בבדיקת היעילות יש לבדוק כמובן את שיעור ההתאבדות אחרי הפעלת התכנית ביחס למה שקורה באוכלוסייה הקולטת, אזרחי המדינה. גם להשוות אותם לשיעורי ההתאבדות ברוסיה. ידוע ממחקרים בעולם ששיעורי ההתאבדות בין מהגרים עולים על אלה של האוכלוסייה הקולטת והם נוטים להיות קרובים לשיעור בארץ המוצא. כלומר, צריך להפעיל קריטריון כפול. כמובן גם השפעה לאלה שחיים בארץ ולראות אם השיעור נמוך או גבוה. אבל אם זה נמוך יותר ממה שקורה ברוסיה, גם כאן הרווחנו.

עקב הזמן המצומצם אעיר בכמה שניות. חבר הכנסת מיכאלי וגם גברת הרץ דיברו על אלפי ניסיונות התאבדות, אני לא בטוח שמעל 6,000 אבל בטוח ש-5,000 יש. אני מבקש לציין שעל סמך מחקר שנעשה, ניתוח הקטגוריה שלצערי משרד הבריאות קורה לה 'ניסיונות התאבדות' ובלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משתמשים ב'פגיעה עצמית מכוונת' שזו הגדרה הנכונה. כאחוז בלבד רוצים להתאבד. מעל 90% בכוונתם לפגוע בגופם כדי לצאת מהמצוקה הנפשית ולא כדי להמית את עצמם. צריך להעמיד דברים על דיוקם. תודה

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה, תודה גם לנתון הזה. בבקשה חבר הכנסת לאון ליטינצקי.

לאון ליטינצקי:

תודה רבה לברכות. אני מברך את שלושת חברי כנסת שיושבים פה, אני מכיר כל אחד מהם, חיליק, אברהם, יואל, גם עבדנו יחד בזמנו.

אבקש לציין, שאני רק נכנס לנושאים. כשראיתי את סדר היום של הוועדה, אני יודע שהנושא הזה מאוד חשוב, במיוחד שאני בהשכלתי בא מתחום הבריאות לי הנושא מאוד חשוב.

אני לא חושב שאני צריך להזכיר לכולם, אולי כן לחברי הכנסת במליאת הכנסת, שההשקעה במניעה היא הרבה יותר כדאית, הרבה יותר קטנה והרווחים הרבה יותר גדולים. את זה יודעים כולם בכל העולם. הבעיה של השקעה במניעה, קשה למדוד אותה וקשה לחשוף את היתרונות ואת הרווחים. אם נוכל להביא מספרים של משפחות, ילדים, אנשים שהצלחתם להציל מהתאבדות ממשית או שהחזרתם אותם לחיים, אנחנו לא יודעים כמה התאבדויות התכנית הזאת מנעה. כמה אנשים שהם כן היו בדרך להתאבד לא התאבדו. את זה קשה לחשוף. בדרך כלל זאת הסיבה שחלק מהגופים הממשלתיים מתקשים להוציא כספים. אומרים 'יתנו לנו את הנתונים' והנתון שאנחנו יכולים, שאתם יכולים להציג הוא רק הנתון הממשי.

אני מצטרף לכל מה שנאמר על ידי חברי הכנסת שקוראים להצטרף למאבק הזה. תראו אותי פעיל בכל המובנים בנושא. אני מבין וגם רוצה להתייחס לדבריו של דוד קורן מנכ"ל "עריץ". אחד מהבעיות הקשות היא שכולם מסכימים. כשבכנסת אין מאבק בנושא, הנושא רדוד, הולך למות. כולם מסכימים אז אף אחד לא נאבק. כשיש מאבק בין הסייעות על נושא שהוא אפילו מאוד פוליטי, פתאום מוצאים את הכסף. כולנו כאן ביחד צריכים להיכנס למאבק חוצה הסייעות, חוצה פוליטיקה, זה מאבק שהוא ממש לאומי כדי להביא את הכסף. אין בררה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לחבר הכנסת לאון ליטינצקי. אני מסכים אתך שאנחנו בארץ טובים בכיבוי שרפות וקשה מאוד לאמוד. אני באמת רוצה לפרגן למשרד הבריאות ובראש לשרת הבריאות על כך שהם נרתמו לנושא, על כך ושכן יש תכנית לאומית ושהיא כן זז. זה לא טריוויאלי כי בהרבה מקומות חושבים רק על עכשיו ולא לטווח הארוך. כאן יש מחשבה לטווח הארוך. באמת אנחנו מפרגנים.

בבקשה מר אבשלום אדרת יושב ראש העמותה "בשביל החיים".

אבשלום אדרת:

גם אנחנו, בעמותה שלנו, עוסקים במניעת התאבדויות ועוסקים בתמיכה במשפחות שיקריהן התאבדו. גם אנחנו נפלו לתוך הבירוקרטיה המשפטית הזאת. למרות שאנחנו עוסקים בנושא של תמיכה במשפחות שיקריהן התאבדו כבר 14 שנה, בכל זאת משרד הרווחה החליט להוציא את זה למכרז. אני מקווה שאנחנו נימצא מתאימים כי אנחנו הגוף היחידי במדינה שעוסק בנושא הזה. כולי תקווה הבירוקרטיה הזאת לא תהרוג אותנו בסוף.

לגופו של עניין בנושא של עולים ובמיוחד ליוצאי אתיופיה. בעמותה אנחנו לא מצליחים להגיע למשפחות האלה. קצת דיברת עליהן. אני מבקש להציע שבקמפיין בנושא אובדנות יכלל גם חלק למשפחות, פנייה למשפחות כדי שנוכל להקים קבוצות תמיכה. אנחנו נמצא דוברי אמהרית שיוכלו להיות מנחי הקבוצות האלה. זה קריטי להגיע אליהן דווקא בגלל הסגירות, לחדור לתוך המשפחות ולהגיש עזרה. אנחנו גם יודעים שהמשפחות האלה נמצאות ברמת סיכון יותר גבוהה להתאבדות נוספת. זה ממש עניין של חיים ומוות להגיע אליהן.

אני לא יודע אם חשבתם לעשות הכשרה ל"שומרי סף" לעולים עצמם. כמובן שלא לא כל העולים, לפחות למנהיגים שלהם. אני לא מתכוון לעובדי המשרד, העובדים הסוציאליים, אלא לעולים עצמם כדי שהם יהיו ערים יותר לסימני המצוקה, לסימנים. שיתחיל להיות שם גורם שיהיה אפשר לדבר על זה. אני מלמד בסמינר הקיבוצים, היו לי כמה תלמידים יוצאי אתיופיה. כשאני ספרתי את הסיפור האישי בהקשר, זהו, בסוף מישהי יצא והלכה איתי בשקט וסיפרה. אף אחד בכיתה לא ידע את זה, אף אחד לא שמע על זה, אף אחד מהמרצים לא ידע על זה בכלל. כלום. הם שומרים את זה כל כך בסוד. אני חושב שאם יהיה איזה קמפיין, שתהיה איזו מודעות לעשות הכשרת "שומרי סף" לעולים עצמם במיוחד בקרב יוצאי אתיופיה בגלל הסגירות, לדעתי זה יכול לתרום מאוד.

שרה כהן:

אנחנו משתמשים בהצגה ככלי להעלאת מודעות. בעצם ההצגה פותחה במסגרת הפיילוט של התכנית לצורך העברת מסרים שהם מותאמים תרבותית לאוכלוסייה.

ישראל אורון:

וכמה מתוך העולים ראו את ההצגה?

שרה כהן:

בשלב הזה מעט כי לא רק התחלנו את - - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

רק מתחילים. שרה, אנחנו מבקשים לצמצם כי אני צריך לסיים ממש עכשיו. תודה לך על הדברים. בבקשה דוקטור שירלי אברמי מנהלת מחלקת המחקר והמידע של הכנסת.

שירלי אברמי:

קודם כל ברכות לך חבר הכנסת הנכנס. אני אתחיל אתך ובמה ששאלת. אמרת שאין נתונים ולכן קשה להפעיל תכניות כשאין נתונים. יש נתונים. עכשיו מתחילות לעלות התכניות ועדיין אכן אין בחינת האפקטיביות. כן יש כבר למידה מהצלחות. יש בעולם תכניות למניעת התאבדות בעשרות מדינות. אנחנו במחלקת מחקר ומידע בדקנו מה קורה בעולם. גילנו שתכניות לאומיות למניעת התאבדות, כמו שעכשיו המדינה מתחילה לקיים. מדינות שמתחילות לנקוט באמצעים קונקרטיים וברורים מקטינות את שיעור ההתאבדות בעשרות אחוזים. הדברים האלה מדודים, יש כמויות, יש מספרים, יש נתונים. אני אעביר לך את המחקר כדי שתראה. אדוני היושב ראש, זה קשור על מה שאתה בעניין צמצום זמינות. קצת התפלאות ושאלת האם זה אפקטיבי.

בעולם גילו שבעצם יש שתי אסטרטגיות שהן הכי אפקטיביות במניעת התאבדות. אחת, העלאת מודעות בקרב רופאי משפחה, אלה הגורמים שאנשים במצוקה מגיעים אליהם כמוצא אחרון. השנייה, צמצום זמינות. אנחנו יודעים שבצה"ל למשל כשצמצמו את זמינות לנשק של חיילים שנחשבים כמסוכנים לעצמם ונקטו גם באסטרטגיות נוספות כמו "שומרי סף" וכמו הגברת מודעות בעיקר של המפקדים הישירים, שיעורי ההתאבדות גם בצבא ירדו בעשרות אחוזים.

מה שנעשה בעולם וכעת התכנית הלאומית בהקשר הזה מעתיקה, זה גם צמצום זמינות לנשק וגם הנושא של תרופות. כפי שנאמר בנושא של "אקמול" שהקטנת החפיסות הוכחה בעולם שהיא מצמצמת את שיעורי ההתאבדות. גם נושא של בנינים גבוהים, נקודות שמקובל להתאבד מהן. כאשר קשה יותר להתאבד מהן אנשים מתאבדים פחות ולא רק מקפיצה מאותו מקום אלא באופן כללי. צריך לזכור בהקשר הזה שאנשים מתאבדים במה שזמין להם ולכן זה כל כך חשוב. לא סתם רופאים שרוצים להתאבד לוקחים כדורי שינה וחיילים שרוצים להתאבד משתמשים בנשק וחקלאים שרוצים להתאבד משתמשים בחומרי הדברה. זה לא במקרה, זה מפני שזה זמין להם. זה אומר שהתאבדות לפחות בחלק מהמקרים היא גחמה, היא איזה רצון של כמה דקות שאם באותו זמן באופן טכני, מכני היא תמנעה הוא לא יתאבד באמצעי אחר.

כמשפט אחרון אזכיר, אתה התחלת את הדיון בנושא האלימות בפייסבוק, נכון שהיא לא קשורה באופן ישיר להתאבדות, אבל בוודאי שאלימות בפייסבוק היום, היא נושא חדש. נושא התעללות ברשת הוא נושא שצריך להתייחס אליו ואכן לעיתים הוא עלול להסתיים בהתאבדות. במקרה הזה האמצעי המרכזי חוץ מהעלאת המודעות וכל הדברים האחרים הוא פשוט להציע להורים להיות החברים של הילדים שלהם

בפייסבוק, להיות קרובים להם ברשתות. היום זה אפשרי יותר ממה שהיה אפשרי בעבר. זה דבר שאפשר לפעול דרכו.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה שירלי. כפי שאמרתם והתייחסתם לפייסבוק ולעולם הגלובלי דוגמה, לפני כחודש בשכונה שלי, כמה בתים ממני, מישהי קפצה מהקומה ה-17 והסרטון בוואטסאפ רץ בכל השכונה והגיע אלי. בהתחלה אמרתי כשזה רץ בקרב בני הנוער זה רע מאוד. מצד שני הסרטון הזה הוא מאוד הרתעתי. מי שרואה את זה, בשבילו זה באמת יכול הרתעה. זה העולם שאנחנו חיים בו ואנחנו חייבים להתמודד אתו.

בבקשה, חבר הכנסת אברהם מיכאלי, תסכם כמה דברים.

אברהם מיכאלי:

אדוני היושב ראש, בדיון שכזה נכון להקיף את פרטי פרטים שהתכנית הזאת כבר נתקלת בשטח. אני חושב שגם בוועדה שלנו צריך לקיים דיון, אתה עשית את זה כבר בעבר מבלי קשר ליום הבינלאומי היום. פשוט לפרוט נושאים.

שרה, אני מבקש להזכיר את הקבוצה הגדולה של עולים מצרפת שברוך ה' הם אתנו כאן בישראל ועוד יעלו ויעלו, לפחות לפי התחזית שלנו. אין ספק שגם הם עוברים סוג של משבר עלייה. צריך לשים לב אליהם כדי שהם יכנסו בדרך טובה. למרות שהם חדשים צריך לשים לב אליהם.

אנחנו צריכים לפרוט את הסוגיות הספציפיות לכל מגזר בנפרד כדי שנוכל לעלות אותן כאן. גם לזמן מדי פעם את החברים מהגופים השונים שנמצאים כעת כאן כדי שהם ישמיעו את הדברים ישירות מהשטח.

תודה לך אדוני היושב ראש.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לחברי חבר הכנסת אברהם מיכאלי. תודה לכל הגופים והגורמים שמטפלים בנושא. יש לכם את הפלטפורמה של הוועדה הזאת. באמת אפשר לפרק את הנושא לגורמים יותר קטנים, לנושאים יותר מצומצמים, לנסות לטפל בכל נושא ונושא. כמובן שבנושא "ער"ן אנחנו נבדוק מה ניתן לעשות.

תודה רבה, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 14:38.